

HERMANN UNGER

ΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ :

Ο ΜΑΧ ΡΕΓΕΡ ΩΣ ΔΑΣΚΑΛΟΣ

(Ὁ Χέρμαν Ούγγερ σύγχρονος Γερμανὸς μουσικός καὶ Μουσικολόγος, γεννήθηκε στὴς 25 Ὀκτωβρίου 1886 στὸ Κάμεντς τῆς Σαξωνίας, ἐπούθασε φιλολόγως, φιλοσοφίαν καὶ παράλληλα μουσικὴν μὲ τὸν E. Iselt, τὸν Joseph Haas καὶ μεταξὺ 1911 καὶ 1913 μὲ τὸν Max Reger στὸ Μάϊνινγκεν. Διωρίσθηκε ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο καθηγητῆς στὴν Ἀνωτάτη Μουσικὴ Σχολὴ τῆς Κολωνίας καὶ διηθύθη ἑπειτα διαδοχικὰ μουσικὰς σχολὰς σὲ διάφορες Γερμανικὰς πόλεις, ἐνὼ ταυτοχρόνως ἐδίδασκε καὶ σύνθεσι. Ἐγραψε μελέτες σχετικὰς μὲ μουσικὰ ζητήματα, ἀναλύσεις μουσικῶν ἔργων βιογραφίαις μουσικῶν ὄπως π. χ. «Max Reger» (1929), «Béethoven's Vermächtnis» (=τὴ κληρονομιά ποῦ μᾶς ἔφησε ὁ Μπετόβεν 1929), «Musikanten von gestern und von heute» (1935), «Anton Brukner und seine 7 Sinfonie» (1944) κ.ἄ. Συνέθεσε: Μουσικὴ γιὰ πιάνο, (ἔργα: 1—3, 8, 16, 18, 28, 29, 40, 43), «Παραλλαγὰς γιὰ δύο πιάνο», Τραγούδια, (ἔργα: 14, 15, 19—23, 42), Ἔργα γιὰ ὀρχήστρα, κοντσέρτα, ἔργα γιὰ μουσικὴ θεατρίου, σονάτες γιὰ βιολί, μὴ Χριστουγεννιάτικη ὄπερα κτλ. Ἀπὸ τὴ μελέτῃ του γιὰ τὴν πολυμορφὴ προσωπικότητά τοῦ Reger παραλαβαίνομε μερικὰ ἀποκόμματα, ποῦ παρουσιάζουσι τὸν Γερμανὸ συνθέτη, ποῦ πέθανε τόσο πρόωρα, ὡς δάσκαλο στὴ σύνθεσι.

Σ. Τ. Μ.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΗ!

Μέσον τοῦ τότε δασκάλου μου Joseph Haas, παρουσιάσθηκε στὸν Ρέγγερ, ποῦ μοῖ ἀύστηρε ν' ἀφήσω τὴς σπουδαίαι μου ὡς κλασσικὸν φιλολόγου καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἀπ' αὐτὸν τῶν ἴδιον ἰδιαίτερα μαθημάτων μουσικῆς στὸ Μάϊνινγκεν. Τὸ ἐντεμπούτου μου ὅμως μαζὺ τοῦ ἴσαν ὀλόθιο μὲ τὸ ντεμπούτου τοῦ Φρίτς Κλόβ, ὅταν κ' ἐκεῖνος εἶχε ἀρχίσαι μαθήματα μὲ τὸν Ἄντον Μπρούκνερ: Ἐνὰ τέλειο «φίσκιον» Ὁ Ρέγγερ δηλαδὴ ἔβαλε στὴν ἀκρῃ, μὲ φανερὴ ἀδιαφορία, τὰ πρωτάλαιά μου, ποῦ περῆφανα τοῦ παρουσίασα, καί, ποῦ μερικὰ τους μάλιστα ἴσαν καὶ τυπομένα καὶ μοῖ εἶπε: Λοιπὸν ὅς κάνομε ἀρχὴ μὲ τὰ 800 γυμνάσματα ἁρμονίας. Καὶ ὅταν ἔμαθε, πὼς εἶχα δώσει κίολας στὸ Μόναχο μὲ δόλοκλινῃ βραβυὰ μὲ ἔργα μου, μοῖ ζήτησε ἀνὰ τοῦ ὀποσχέθῳ ὅπως ἄλλοτε ὁ Φλωμπέρ ἀπὸ τὸν Μωπασσάν, πὼς δὲν θάδυνα πιά τίποτα στὴ δημοσιότητα, πρὶν μοῖ πῆ ὁ ἴδιος πὼς μπορῶ νὰ τὸ κάνω. Γιὰ τὴν ἀπαγόρευση αὐτὴ μοῖ ὅσως τὴν ἀκόλουθη ἐξήγησι: "Ἄν σήμερα ποῦ δὲν εἶσθε ἀκόμα τέλειος σὰς παραλάβῃ ὁ τύπος

κατὰ τρόπο ἀνάλογο μὲ τὴς ἱκανότητάς σας τὴς τωρινῆς, θὰ σχηματισθῆ εἰς βάρος σας μιά κοινὴ γνώμη, ποῦ δὲν θὰ μπορῆτε πιά μὲ τίποτα νὰ τὴν ἀλλάξετε καὶ ὅσθε νὰ παλεύετε μαζὺ τῆς ὀ' ὀλης σας τῆ ζωῆ. Γιὰ νὰ μῆτε καλύτερα ἀμέσως στὴ μεθοδὸς τοῦ προτιμώτερο εἶνε νὰ τὰ πάρωμε ὅλα ἀπὸ τὴν ἀρχῃ.

ΜΕΓΑΛΟΦΥΛΙΑ ΘΑ ΠΗ «ΣΚΛΗΡΗ ΔΟΥΛΕΙΑ»

Συνὰ ὁ Ρέγγερ παρέπεμπε στὴς ἑρμηνεῖς παρατηρήσεις, ποῦ εἶχε κάνει στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου τοῦ Beitrage zur Modulations lehre» ὅπου ἔλεγε: «Ἐλπίζω μὲ τὸ βιβλίο μου αὐτὸ νὰ μπορῶ νὰ διαλύσω τὴ θεολογία ποῦ ἀπλόωνται στὰ κεφάλια τῶνων μουσικῶν, παρὰ τὴς βαθεῖας ψυχικῆς συγνήσεις ποῦ ἐκφράζουσι τὰ ἔργα τους». Καί μ' αὐτὸ ἐνόουσε τοὺς ἀφθονοὺς κατασκευαστὰς τῆς χονδρῆς πολυσελίδης παρτιτούρας, ποῦ συνηθίζοταν τότε, στοὺς ὅποιους δὲν ἀναγνώριζε καμμιά θετικὴ ἱκανότητα. ("Ἐτοῖ ἄλλως τε καί μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ μίλησε στὸν Χάνς Πφίτνερ στὴς μουσικῆς γιορτῆς τῆς Ζυρίχης). Συνηθισμένη τοῦ φράσις ἴσαν: «Δὲν γνωρίζω μεγαλοφύται, γνωρίζω μόνο γερὴ σκληρὴ δουλειὰ!» Γι' αὐτὸ ἀπαιτοῦσε καὶ γιὰ τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ στάδιον τοῦ μαθητεύοιμου στοῦ κάλφα—ὅπως γινόταν στὴν ἐποχῃ τῶν ἀρχιτραγουδιστῶν—τὰ 500 μοτέττα, 100 Κανόνες καὶ 50 φοβυκῆς. Κι' οὔτε παραχωροῦσε πολὸν καιρὸ γιὰ τὴ δουλειὰ αὐτῇ. Ὁ ἴδιος ἄλλως τε χρησιμοποιοῦσε τὸν καιρὸ ποῦ χρειαζοῖται γιὰ νὰ στεγνώσῃ καὶ σελίδια μουσικῆς γιὰ νὰ γράψῃ π.χ. ἕνα γράμμα, καὶ τὸν καιρὸ τῶν ταξιδιῶν τοῦ γιὰ τὴς συναυλιῆς ποῦ ἔβινε γιὰ νὰ συγκεντρώσῃ στὸ μυαλὸ του τὸ ὅλικο νῆμα συνθέσεων, ποῦ ἔγραφεν ἔπειτα ἀμέσως χωρὶς διακοπῆς.

ΤΙ ΕΙΝΕ ΟΥΣΙΩΔΕΣ;

«Ἐπρέπει νὰ μπορῆτε νὰ δώσετε τὸ λόγῳ γιὰ τὸν ὀποῖον ἔχετε γράψῃ τὸ κάθε σας φθογγόσημο». Αὐτὸ ἴσαν μὲ ἀπὸ τὴς πολὺ ἐνοουόμενες φράσεις του. Καὶ μιά ἄλλη: «Κάθε φράσις σας πρέπει νῆνε πεντακάθαρη! Δὲν βάζετε βέβαια ποτὲ ὀ' ἕνα ἔξονα σὰς ἕνα βράμικο πιάτου». "Ἡ «Συνηθιστοῦς χωρὶς γάχετε μὲ βέβαιη ἁρμονικὴ συνείδησις ἡ Θεωροῦσε ἀπαραίτητο, οἱ διαμέσῃς φωνῆς νὰ εἶνε ζωντανῆς, τὸ μπάσσα νάχουν λογικῆς εἶσι, ποῦ, καθὼς ἔλεγε ὁ Μπράμς νὰ δύνουν τὴν καθαρὴ εἰκόνα τοῦ Diskanto. Αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶχε ἀνεπτυγμένο τὸ χαρακτηριστικὸ αὐτὸ σὲ μὲγάλῳ βαθμῳ στὴς συνθέσεις του καί, ἐνὼ γενικὰ ἴσαν μετροφοροστάτος, περῆφανευτῶν γι' αὐτὴ του τὴν ἱκανότητα ὅσο γιὰ τίποτα ἄλλο. Καὶ στὴν ἐργασίαν τῆς ἐνορχηστρῶ-

σεως ὅλη του τὴν προσοχὴ συγκέντρωνε πρὸ πάντων σ' ἕνα σημεῖο : Νὰ βγαίνει μὲ σαφήνεια ἢ μελωδικὴ βασικὴ γραμμὴ καὶ ἀπέφυγε ἐπιμονα, τὸ παραγέμομα μὲ παράλληλες φωνές. "Ὅσο γιὰ τὸ πιάνο συνιστοῦσε νὰ ἀσκήται κανεὶς σὲ ἄρμονιο ἢ ἐκκλησιαστικὸ ὄργανο, γιὰ ν' ἀποκτήσῃ τὸ πραγματικὰ συνδεδεμένο πάλξιμο, τὸ σωστὸ «λεγκάτο».

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ :

'Απ' ὅλα τὰ ὑποδείγματα ψηλοτέρα τοποθετοῦσε τὸν Μπάχ ὅπως ἔκαναν στὴν ἐποχὴ τους ὁ Μέντελσον, ὁ Σοπὲν καὶ ὁ Σοβμαν. Τοῦ τελευταίου αὐτοῦ ἐπαινοῦσε μ' ἐνθουσιασμὸ τὰ «Orgelstuecke» τοῦ Μπάχ ποὺ ἐχαρακτήριζε «ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ πολὺτιμα ἔργα του». Θαύμαζε τὸν Σοβμπερτ καὶ τὸν Μπροϋκνερ, γιὰ τὴ φυσικότητά τους καὶ γιὰ τὶς πρωτότυπες θεματικὲς ἐμπνεύσεις τους, τὸν Γκράμμερ γιὰ τὶς μελωδικὲς του σπουδές, ποὺ ἄλλως τε, ὅπως εἶνε γνωστὸ, ἰδιαίτατα ἐκτιμοῦσε καὶ αὐτὸς ὁ Μπετόβεν. Στὸν Μπράμς ἐπαινοῦσε καὶ ἀναγνώριζε τὶς γερές του γνώσεις, ποὺ τὸν ἔκαναν νὰ παραβλέπῃ τὸν κάποτε ἐδῶ κ' ἔκει ἀμφισβητήσιμο τρόπο τῆς ἐνορχηστρώσεώς του. 'Υπερήσπιζε πάντα τὸν Χούμπερτικὸν ὅταν ἔλεγαν οἱ μαθηταὶ του κατὰ ἐναντίον του, μὲ τὸν ἀποστομωτικὸ λόγῳ : «Μάθετε πρῶτα ὅσα εἴξετε αὐτὸς κ' ὕστερα μιλάτε.» Στὸ μάθημα τῆς τάξεώς του, σὲ Ὡδεῖον ὁ Ρέγγερ συχνὰ ἀνέλυε μεταξὺ ἄλλων καὶ ἔργα τοῦ Στράους, ὅπως ἀργότερα, κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ "Ἐγκον Βέλλες, ἔκανε στὴ Βιέννη γιὰ τοὺς μαθητὰς του ὁ Σούμπεργκ μὲ τὰ ἔργα τοῦ Ρέγγερ.

ΤΙ ΑΠΕΚΡΟΥΕ Ο ΡΕΓΓΕΡ :

"Α! νὰ ποὺ μᾶς ἔρχεται κ' ὁ μεγάλος δάσκαλος ποὺ ἔπεσε ἀπὸ τὰ οὐράνια! φώναξε ὁ Ρέγγερ κάποτε ποὺ ἔμπαινε ἕνας μαθητῆς, γιὰ τὸν ὁποῖον τοῦ εἶχαν πεί μᾶς ἰσχυρίζονταν, ὅτι «δὲν γνῶριζε πρότυπα», Ἄλλὰ τὸ ἴδιο ἔκαμε προσεκτικῶς, ἔναν ἀπὸ τοὺς πιὸ καλοπρωκτιμένους μαθητὰς του νὰ «μὴ μιμνεῖται πάντα στὶς συνθέσεις του τὸν δάσκαλό του». Ἀπαιτοῦσε τακτικὴ φοίτηση, τακτικὴ ἐμφάνιση σὲ μάθημά του καὶ σὲ κάποιου χασομέρη τὸ βιβλιᾶριο ἔγραψε κάποτε. «Δούλεψε μαζί μου ἀποφεύγοντας μὲ ἐπιμέλεια νὰ τὸν βλέπω

σὲ μάθημά μου!» Σχαινόταν ὅλα τὰ καμώματα ποὺ ὁ κόσμος συνηθίζει νὰ θεωρῇ ἰδιοτροπίες τῆς μεγαλοφυίας. Κάποτε γυρνοῦσε μὲ τὸ καπέλλο ἀνάποδα σὲ χερί μέσα στὴν τάξι λέγοντας : Γιὰ τὸ θεό, τὸν ὀβωλό σας χριστιανοί, γιὰ νὰ μπορέσῃ τέλος πάντων ὁ κύριος Χ. νὰ κουρέψῃ τὰ μακρὰ του μαλλιά. Κάποτε ποὺ βρισκόμουν μαζί του σὲ μιὰ κοσμικὴ συγκέντρωσι μ' ἐπλησίασε ἕνας ποιητᾶκος καὶ μοῦ φθβήρισε νὰ γράψω μουσικὴ ἐπάνω σ' ἕνα δικό του λιμπρέττο τῶρα «ποὺ ἔχουν πέραση οἱ ὄπερες ἐπάνω σὲ μύθους». Τὸν ἔκουσε δυστυχῶς ὁ Ρέγγερ καὶ τοῦ φώναξε θυμωμένα : «Πέραση ἔχουν καὶ εὐκαιρίες παρουσιάζονται στὰ διάφορα ἐμπόρια ! "Ὅχι ποτὲ στὴν Τέχνη!».

Ο ΡΕΓΓΕΡ ΩΣ ΦΙΛΟΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ

"Ὅπως ὁ Μπάχ καὶ ὁ Μπροϋκνερ ἀργότερα, ἦταν καὶ ὁ Ρέγγερ γιὰ τοὺς μαθητὰς του ὁ καλύτερος φίλος. Βοηθοῦσε τοὺς ὁποῦρος ἀπὸ τὴν τζέπη του. Στὸ «κράτημα τῶν βιβλίων» τῶν ἰδιαίτερων μαθητῶν του ἦταν παραπάνω ἀπὸ ἀνοιχτοχέρης. Θυμοῦμαι, ποὺ κάποτε μ' ἔδλες μου τὶς διαμαρτυρίες, μοῦβουσε τὸ μισὸ ἀπὸ ὅσα τοῦ χρώσταγα. Μᾶς ἔφινε νὰ βλέπομε τὴ δουλειὰ του καὶ μᾶς ἐξηγοῦσε πολλὰ, πρὸ πάντων αἰτιολογώντας γιὰτὶ ἔγραψε τοῦτο ἢ ἐκεῖνο, ὅπως τὸ ἔγραψε. Ποτὲ ποτὲ δὲν ἀρνιῶταν μιὰ σύσταση γιὰ κάποια θέση. Ὁ Hermann Grabner καὶ ἐγὼ τὸν χρωστάμε τὶς πρῶτες ἐκτελέσεις ἔργων μας γιὰ ὀρχήστρα ἀπὸ τὴν "Ὀρχήστρα τῆς Αὐλῆς τοῦ Μάινινγκεν. "Ἡμαστε οἱ συνοδοὶ του στὰ ταξίδια του καὶ οἱ ξένοι του γιὰ παραθερισμὸ ἀλλὰ καὶ σὲ σπῆτι του γενικὰ ὅπου περνοῦσαμε τὶς γιορτὲς τῶν Χριστουγέννων. Καὶ συχνὰ μᾶς ἔλεγε, ὅπως ἔκανε καὶ ὁ Μπροϋκνερ, τὶς ἰδιαίτερες προσωπικὲς του στενωχώριες, ἰδίως ὅταν τοῦ τύχαινε νὰ θυμῶσῃ μὲ κριτικούς. Σ' αὐτοὺς ἔγραψε ἀνοιχτὲς κάρτες πικρόχολες καὶ καυστικὲς. "Ἐχω μερικὲς ἀπ' αὐτὲς, μερικὲς ποὺ μοῦδινε νὰ ρίξω σὲ ταχυδρομεῖο κ' ἔκανα μόνο πῶς τὶς πήγαινα, βάζοντάς τις ἔπειτα κατὰ μέρος γιὰ νὰ τὸν γλυτώσω ἀπὸ καινούριες στενωχώριες. Γιατὶ ὅταν ὄφινε νὰ τὸν παρασύρῃ ὁ θυμὸς του, ἀλήθεια τίποτα πιά δὲν τὸν κράταγε, καὶ στὴ γλῶσσα του δὲν μποροῦσε νὰ βάλῃ χαλινάρι.